

Investigating the extent of using entrepreneurship components in children's storybooks

Zeynab Setayesh Maram

MSc in Knowledge and Information Science, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran
E-mail: setayeshmaram.zeynab@mail.um.ac.ir

Masoumeh Tajafari

Assistant Prof., Department of Knowledge and Information Science, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran. E-mail: tajafari@um.ac.ir

Mohsen Nowkarizi

Prof., Department of Knowledge and Information Science, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran
E-mail: mnowkarizi@um.ac.ir

Maryam Bordbar

Assistant Prof., Department of Educational and Counseling Psychology, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran E-mail: mbordbar@um.ac.ir

Abstract

Purpose: Given the significance of entrepreneurship training in fostering and promoting entrepreneurship as well as the appropriateness of childhood for its acquisition, entrepreneurship is seen as a crucial skill for children. Therefore, seeking techniques which help children acquire this skill is highly recommended. As children's literature, particularly storybooks, play a significant role in entrepreneurship training, paying attention to its components becomes more crucial. The purpose of the present research is to explore the extent of the use of entrepreneurship components in children's storybooks of age group 'C'.

Method: The current research employed a 'content analysis' method and was 'applied' in terms of purpose. The research population consisted of 80 storybooks that were selected by the Children's Book Council for the age category 'C' during the years 2018–2020. Out of these, 30 storybooks were selected as the research sample using a simple random sampling procedure. These storybooks were examined by a researcher-generated checklist. As for content validity, ten psychology department faculty members were asked to assess the checklist. After receiving their feedback, the content validity ratio index as well as content validity index were calculated, and the initial checklist was revised. As for the reliability of the checklist, 10% of all the storybooks were randomly selected and reviewed by two evaluators. The checklist was completed for these books. The percentage of agreement among the opinions of the evaluators was then verified by computing Scott's pi coefficient. The coefficient value of 0/94 showed that the checklist had an acceptable level of reliability. Six entrepreneurship components and 40 sub-components made up the final checklist. Finally, SPSS was used to analyze the data collected via the checklist.

Findings: The overall rate of employing entrepreneurship components in the selected storybooks was 38/9%. Based on the Friedman Test results, there was a significance difference between the priority of the entrepreneurship components, with 'creativity and innovation' and 'need for success' being the most frequently used components, followed by 'need for independence', 'risk-taking', 'ambiguity tolerance', and 'locus of internal control' respectively. At the population level, on average, each entrepreneurship component received the following amount of attention: creativity and innovation (36/5% to 57/5%), need for success (33/8% to 53/5%), need for independence (28/6% to 52/6%), risk-taking (26/5% to 48/5%), ambiguity tolerance (22% to 44/4%), and locus of internal control (22% to 37%). Furthermore, out of 30 storybooks reviewed by the evaluators, only seven covered more than half of the entrepreneurship components, thus were considered among the rich and suitable storybooks for entrepreneurship training. The story of 'Pushka' was discovered to be the richest storybook in terms of the use of entrepreneurship components.

Originality/value: For the first time, entrepreneurship components in children's storybooks were examined in this study. The results of this study can serve as a guide for authors to create books for teaching entrepreneurship to children. Moreover, the valuable storybooks identified in this study in terms of entrepreneurial components can be recommended to educators, parents, and librarians as books suitable for teaching entrepreneurship to children.

Keywords: Children's Book Council, Entrepreneurship, Storybook, children, Age group 'C'

Conflicts of Interest: None

Funding: None

Citation: Setayesh Maram, Z., Tajafari, M., Nowkarizi, M., & Bordbar, M. (2023). Investigating the extent of using entrepreneurship components in children's storybooks. *Research on Information Science and Public Libraries*, 29(4), 464-481.

Received 21 December 2022; **Received in revised form** 22 February 2023

Accepted 8 March 2023; **Published online** 31 December 2023

Article Type: Research Article

© The author(s)

Publisher: Iran Public Libraries Foundation

میزان به‌کارگیری مؤلفه‌های کار آفرینی در کتاب‌های داستانی کودکان

زینب ستایش مرام

کارشناسی ارشد، علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران. رایانامه: setayeshmaram.zeynab@mail.um.ac.ir

معصومه تجعفری

استادیار، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران. رایانامه: tajafari@um.ac.ir

محسن نوکاریزی

استاد، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران. رایانامه: mnnowkarizi@um.ac.ir

مریم بردبار

استادیار، گروه روان‌شناسی مشاوره و تربیتی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران. رایانامه: mbordbar@um.ac.ir

چکیده

هدف: پژوهش حاضر باهدف کشف میزان به‌کارگیری مؤلفه‌های کار آفرینی در کتاب‌های داستانی کودکان گروه سنی «ج» انجام شده است. **روش:** پژوهش حاضر به‌لحاظ هدف پژوهشی کاربردی است که به روش تحلیل محتوا انجام شده است. جامعه پژوهش ۸۰ عنوان کتاب داستان تألیفی منتخب توسط شورای کتاب کودک برای گروه سنی «ج» در طی سال‌های ۱۳۹۷-۱۳۹۹ بود که از این میان، ۳۰ عنوان کتاب به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده به‌عنوان نمونه پژوهش انتخاب شد. ابزار تحلیل داستان‌ها سیاهه‌وارسی محقق ساخته بود.

یافته‌ها: در مجموع، میزان به‌کارگیری مؤلفه‌های کار آفرینی در کتاب‌های داستانی ۳۸/۹ درصد بود. طبق نتایج آزمون فریدمن، بین اولویت مؤلفه‌های کار آفرینی اختلافی معنادار وجود داشت، به‌طوری که مؤلفه‌های خلاقیت و نوآوری، و نیاز به موفقیت پرکاربردترین مؤلفه‌ها و سپس به‌ترتیب مؤلفه‌های نیاز به استقلال، خطرپذیری، تحمل ابهام و مرکز کنترل درونی قرار داشتند. در سطح جامعه، به‌طور متوسط میزان توجه به هر یک از مؤلفه‌های کار آفرینی به این شرح بود: مؤلفه خلاقیت و نوآوری ۳۶/۵ تا ۵۷/۵ درصد؛ مؤلفه نیاز به موفقیت ۳۳/۸ تا ۵۳/۵ درصد؛ مؤلفه نیاز به استقلال ۲۸/۶ تا ۵۲/۶ درصد؛ مؤلفه خطرپذیری ۲۶/۵ تا ۴۸/۵ درصد؛ مؤلفه تحمل ابهام ۲۲ تا ۴۴/۴ درصد؛ و مؤلفه مرکز کنترل درونی ۲۲ تا ۳۷ درصد. همچنین، پس از بررسی ۳۰ عنوان کتاب داستان، تنها ۷ عنوان کتاب داستان با دارا بودن بیش از نیمی از مؤلفه‌های کار آفرینی در زمره آثار غنی و مناسب برای آموزش کار آفرینی قرار گرفتند. در این میان، داستان پوشکا غنی‌ترین اثر از نظر به‌کارگیری مؤلفه‌های کار آفرینی شناخته شد.

اصالت/ارزش: در این پژوهش، برای اولین بار، کتاب‌های داستانی کودکان از نظر به‌کارگیری مؤلفه‌های کار آفرینی تحلیل شدند. یافته‌های این پژوهش می‌تواند راهنمای نویسندگان در تألیف کتاب‌های مناسب برای پرورش کار آفرینی در کودکان باشد. همچنین، آثار ارزشمندی که از نظر مؤلفه‌های کار آفرینی در این پژوهش شناسایی شد می‌تواند به مربیان، والدین و کتابداران به‌عنوان کتاب‌های مناسب برای آموزش کار آفرینی به کودکان معرفی شوند.

کلیدواژه‌ها: شورای کتاب کودک، کار آفرینی، کتاب داستان، کودکان، گروه سنی ج

استناد: ستایش مرام، زینب، تجعفری، معصومه؛ نوکاریزی، محسن؛ و بردبار، مریم (۱۴۰۲). میزان به‌کارگیری مؤلفه‌های کار آفرینی در کتاب‌های داستانی کودکان. تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ۲۹(۴)، ۴۸۱-۴۶۴.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۹/۳۰؛ **تاریخ بازنگری:** ۱۴۰۱/۱۲/۰۳
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۲/۱۷؛ **تاریخ انتشار:** ۱۴۰۲/۱۰/۱۰

نوع مقاله: علمی پژوهشی

ناشر: نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور

© نویسنده گان

ادبیات داستانی کودکان بخش بزرگی از آموزش و پرورش کودکان را عهده‌دار است. از دیرباز و حتی از زمان پیدایش انسان‌ها، قصه‌گویی و داستان تأثیری عمیق در آموزش داشته است و بسیاری از مفاهیم و پیام‌ها در قالب داستان منتقل شده است (محمدی، ۱۳۹۲). پژوهش‌های انجام‌شده و شواهد تاریخی در طول زمان نشان می‌دهد که کودکان نسبت به داستان‌ها اشتیاق زیادی نشان می‌دهند و همواره نوعی همراهی بین کودکان و داستان برقرار بوده است. به عقیده فیشر (۱۳۸۸)، داستان می‌تواند چالش‌های ذهنی در کودکان ایجاد کند. در داستان، بین تخیل و حافظه ارتباطی چشمگیر وجود دارد و در صورتی که کودک تحت تأثیر خط داستان قرار گیرد، این تأثیر راهی برای دستیابی به محتوای داستان و امکانی برای یاد گرفتن و فکر کردن فراهم خواهد کرد. داستان از مؤثرترین و مهم‌ترین ابزارهایی است که ممکن است در خلق ارزش‌های اخلاقی و تعالی و رشد کودک در جنبه‌های مختلف مؤثر باشد.

یکی از این جنبه‌ها که امروزه توجه به آن بسیار ضروری است کارآفرینی است؛ زیرا شکوفایی و پویایی یک ملت تا حد زیادی بستگی به ظرفیت رقابتی سازمان‌های آن دارد و این به نوبه خود متکی بر توانایی‌های کارآفرینان و مدیران آن‌ها است. دنیای ما امروزه بیشتر از هر زمان دیگری به افراد خلاق، نوآور و کارآفرین احتیاج دارد. مهارت‌های کارآفرینی در واقع مهارت‌هایی مهم و کلیدی برای همه جنبه‌های زندگی هستند (مانیکو^۱ و همکاران، ۲۰۲۱). بررسی شاخص‌ها در گزارش مؤسسه جهانی کارآفرینی و توسعه^۲ و دیده‌بان جهانی کارآفرینی^۳ در مورد چند سال اخیر کشورمان، حاکی از آن است که ضعف در ساختار نهادی زیست‌بوم کارآفرینانه دیده می‌شود و نیاز به اصلاح اساسی زیرساخت‌ها دارد (ظهیرالدینی و حسن‌زاده، ۱۳۹۹). از طرفی در شرایط فعلی کشور، به دلایل مختلفی همچون جوانی جمعیت کشور، بیکاری به یک معضل بزرگ بدل شده است. مسئله افزایش بیکاری دانش‌آموختگان در کشور نشانه‌ای از نبود تناسب بین دنیای کار و آموزش است. پژوهش‌های متعدد گویای آن است که بین رشد اقتصادی و تعداد کارآفرینان در یک کشور هم‌بستگی مثبت وجود دارد؛ بنابراین توسعه کارآفرینی و بسترسازی برای آن می‌تواند در زمینه رفع معضل بیکاری راهگشا باشد (خاتمی و شاه‌حسینی، ۱۳۹۱). اهمیت کارآفرینی تا حدی است که اکنون در عرصه جهانی، افراد خلاق، نوآور و مبتکر در نقش کارآفرینان، عامل تحولات عظیمی در زمینه‌های مختلفی همچون زمینه‌های تولیدی و خدماتی شده‌اند. کشورهای پیشرفته خیلی سریع توانستند نقش کارآفرینان را در تحول و توسعه کشف کنند و به دنبال تربیت افرادی کارآفرین و ترویج فرهنگ کارآفرینی باشند (اکبری، ۱۳۸۷). شواهد بسیاری وجود دارد که اثبات می‌کند آموزش کارآفرینی در افزایش نگرش کارآفرینانه افراد و در نتیجه افزایش احتمال وقوع کارآفرینی اثرگذار است (رابینسون^۴، ۱۹۹۱)؛ این در حالی است که آموزش کارآفرینی باید از سنین پایین آغاز شود و تا سنین بالاتر ادامه یابد (نادری، امیری، دل‌انگیزان و جعفری، ۱۳۹۴). در این زمینه، محققانی نظیر پیترومن و کندی^۵ (۲۰۰۳) و اکسلسون، هاگلوند و سندبرگ^۶ (۲۰۱۵) دوران کودکی و نوجوانی را مرحله‌ای ایدئال برای ایجاد و شکل‌گیری نگرش عمیق و مثبت درباره کارآفرینی می‌دانند. اهمیت شکل‌گیری نگرش‌های کارآفرینانه از دوران کودکی به اندازه‌ای است که از آن به‌عنوان یکی از چهار ستون اصلی آموزش‌های کارآفرینانه یاد می‌شود^۷ (پریرا^۸، ۲۰۱۴). دیده‌بان جهانی کارآفرینی بیان می‌دارد که نگرش‌ها، مهارت‌ها و رفتارهای کارآفرینانه اکتسابی و قابل آموزش و یادگیری هستند و آموزش کارآفرینی از دوره دبستان نقشی ضروری در شکل‌گیری فرهنگ کارآفرینی ایفا می‌کند (سینگر، آموروس و آرولا^۹، ۲۰۱۴). از آنجا که تأثیر آموزش کارآفرینی با آموزش مناسب و یادگیری آن در سنین پایین اتفاق می‌افتد، بهترین دوره برای آموزش، توسعه و کسب دانش

1. Mónico

2. Global Entrepreneurship and Development Institute (GEDI)

3. Global Entrepreneurship Monitor (GEM)

4. Robinson

5. Peterman & Kennedy

6. Axelsson, Hagglund & Sandberg

۷. از نظر پریرا، آموزش‌های کارآفرینانه دارای چهار ستون اصلی شامل دانش کارآفرینی، صفات و ویژگی‌های شخصی کارآفرینانه، مهارت‌ها و نگرش‌های کارآفرینانه، و در نهایت انگیزه‌ها و مقاصد کارآفرینانه است.

8. Pereira

9. Singer, Amoros & Arreola

ابتدایی در رابطه با کارآفرینی دوران کودکی است (راپوسو و دوپاکو^۱، ۲۰۱۱؛ اکسلسون، هاگلوند و سندبرگ، ۲۰۱۵). از سویی، بررسی محتوای ادبیات داستانی کودکان در هر کشور یکی از مهم‌ترین مواردی است که مسئولان و متصدیان ادبی و تربیتی باید به آن بپردازند (جباری و رداد، ۱۳۹۸). ادبیات کودکان و به‌طور ویژه داستان بخشی از فرایند پرورش کودکان است، به‌طوری که اگر محتوای خوب تولید شود سبب دریافت مباحث آموزشی و تعلیمی اثر توسط کودکان خواهد شد. به بیانی دیگر، تأثیرات آموزشی و تربیتی داستان در فرایند رشد و شکل‌گیری شخصیت کودکان غیرقابل چشم‌پوشی است. از این رو، صاحب‌نظران مختلف استفاده از داستان را یکی از روش‌های فعال آموزش کارآفرینی قلمداد کرده‌اند (همتی، ۱۳۸۹؛ جانسون^۲، ۲۰۰۴؛ داکومی و عبدالواحد^۳، ۲۰۱۴). پس برای آموزش هر چه بهتر مفاهیم کارآفرینی به کودکان، محتوای داستان‌ها از نظر برخورداری از مؤلفه‌های کارآفرینی اهمیت ویژه‌ای دارد. بنابراین، با توجه به ضرورت آموزش کارآفرینی در توسعه و ترویج کارآفرینی و نیز مناسب بودن دوران کودکی برای دریافت این آموزش‌ها، آموزش کارآفرینی به کودکان ضروری است و باید در جست‌وجوی روش‌هایی بود که این توانایی را در آنان رشد و پرورش دهد. از آنجا که ادبیات کودکان و به‌ویژه داستان‌ها نقشی مهم در آموزش کارآفرینی دارد، توجه به مؤلفه‌های کارآفرینی در داستان‌ها جایگاهی خاص دارد.

مرور پژوهش‌های مرتبط گواه آن است که بررسی کتب درسی از لحاظ دارا بودن مؤلفه‌های کارآفرینی مورد توجه پژوهشگران بوده است، به‌طوری که علیمیری، عربیون و لاری (۱۳۹۰) به تحلیل محتوای کتاب‌های مدل آموزش کارآفرینی^۴، دهقان‌پور، مرعشی و ربیهاوی (۱۳۹۰) به ارزیابی و تحلیل محتوای کتاب‌های درسی تعلیمات اجتماعی دوره ابتدایی، حبیبی (۱۳۹۶) به تحلیل محتوای کتاب‌های فارسی دوره دوم ابتدایی، و محمدی قشلاق (۱۳۹۶) به بررسی محتوای درسی کتاب کار و فناوری از نظر میزان توجه به مؤلفه‌های کارآفرینی پرداخته‌اند. همچنین، گوون^۵ (۲۰۰۹) با تحلیل محتوای برنامه‌های درسی جدید دوره ابتدایی مدارس ترکیه به این نتیجه رسید که دستاوردهای کارآفرینی در برنامه‌های درسی آموزش ابتدایی همچون علوم، علم و صنعت، علوم اجتماعی و ریاضیات منجر به ایجاد برخی از ویژگی‌های کارآفرینی در دانش‌آموزان می‌شود، اما این مقدار کافی نیست. در پژوهشی دیگر، جعفری مقدم و فخارزاده (۱۳۹۰) با استفاده از روش تحلیل محتوا میزان توجه به نگرش کارآفرینانه در ابعاد شناختی، نگرشی و عاطفی در کتاب‌های فارسی دبستان را بررسی کردند. بدین منظور، کل کتاب‌های فارسی (کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم) پنج پایه دبستان در سال تحصیلی ۱۳۸۸-۱۳۸۹ بررسی شد. نتایج نهایی بیانگر آن بود که ۲۴/۸ درصد از کل کتاب‌های بخوانیم و نیز ۵۴/۹ درصد از کل کتاب‌های بنویسیم (شامل کل متون، پرسش و تصویرهای موجود در کتاب) به شاخص‌های نگرش کارآفرینانه توجه کرده‌اند. همچنین، نتایج نشان داد از مجموعه ابعاد بررسی شده نگرش کارآفرینانه در کلیه کتاب‌ها، خلاقیت و نوآوری بیشترین و تشخیص فرصت کمترین فراوانی را داشت. حسنی، یوسفی و سعیدیان (۱۳۹۳) نیز به تحلیل محتوای کتاب کار تفکر و پژوهش پایه ششم ابتدایی براساس شاخص‌های کارآفرینی پرداختند. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که سه شاخص توفیق‌طلبی، سخت‌کوشی و خلاقیت و نوآوری بیشترین میزان فراوانی را به خود اختصاص داد و کمترین میزان فراوانی مربوط به شاخص تحمل ابهام بود. همچنین، نتایج پژوهش نشان داد شاخص‌های کارآفرینی به‌طور متعادل و مناسب در کل این کتاب توزیع نشده بودند. هرمان و باسل^۶ (۲۰۲۰) در پژوهشی با تمرکز بر محتوای کارآفرینی کتاب‌های درسی دوره ابتدایی با هدف آموزش مستمر دریافتند که در کتاب‌های درسی دوره ابتدایی، مهارت‌های کارآفرینی با سایر مهارت‌های مرتبط مانند مهارت تفکر انتقادی و حل مسئله ادغام نشده است. پژوهشگران با طرح این سؤال که چگونه می‌توان مهارت‌های کارآفرینی را در برنامه‌های آموزشی گنجاند، یک چهارچوب تدریس با رویکردهای یاددهی-یادگیری معرفی کردند. در این چهارچوب، دستورالعمل آموزش مستمر در میان برنامه‌های آموزشی ارائه شد که با ادغام توسعه مهارت‌های کارآفرینی در برنامه درسی به آموزش مؤثر به کودکان

1. Raposo & do Paço
2. Johansson
3. Dakoumi & Abdelwahed
4. Know about business
5. Güven
6. Hermann & Bossle

کمک می‌کند. هدف از پژوهش کایاجان وازلجی^۱ (۲۰۲۱) تحلیل و بررسی کتاب درسی کلاس هفتم از نظر کاربردهای علم، مهندسی و کارآفرینی بود. در این پژوهش، شش فعالیت طراحی پروژه که در کتاب درسی کلاس هفتم که در سال تحصیلی ۲۰۱۸-۲۰۱۹ تدریس می‌شد باروش تحلیل محتوا تجزیه و تحلیل شد. طبق نتایج پژوهش، کمبودهایی از نظر مواد، زمان و هزینه براساس معیارهای ارزیابی علمی، مهندسی و کارآفرینی در بخش‌های طراحی پروژه مشاهده شد. در پایان، نتیجه‌گیری شد که پیوند بین برنامه‌دروسی و کتاب درسی باید در برخی واحدها با رعایت معیارهای سنجش علوم بهبود یابد.

با بررسی و مرور پیشینه‌های پژوهش می‌توان نتیجه گرفت که بررسی مؤلفه‌های کارآفرینی در کتاب‌های درسی و پایه‌های تحصیلی مختلف بررسی شده است، ولی در کتاب‌های داستانی تاکنون مورد توجه نبوده است. از آنجاکه کودکان گروه سنی «ج» (کودکان سنین ۱۰ تا ۱۲ سال یا کودکان کلاس‌های چهارم، پنجم و ششم ابتدایی) دارای تفکر انتزاعی رشد یافته، توانایی درک بالا و آماده فعالیت‌های گروهی هستند و کارآفرینی نیز علاوه بر یک نوع شیوه تفکر مجموعه‌ای از مهارت‌های قابل آموزش است (کوراتکو و هاجتس^۲، ۱۳۸۳)؛ بنابراین، رسالت کتاب‌های داستان مناسب برای پرورش کارآفرینی در کودکان بسیار مهم است. لذا با توجه به مطالب گفته شده، نیاز مبرم جامعه امروز ما به کارآفرینی برای حل مشکلاتی چون معضل بیکاری و همچنین اهمیت دریافت آموزش‌های لازم کارآفرینی در سنین پایین از طریق روش‌های غیررسمی مانند داستان‌سرایی با استفاده از داستان‌های مناسب که بتواند مؤلفه‌های کارآفرینی را در کودکان تقویت کند احساس می‌شود. بنابراین، پژوهشگران قصد دارند با بررسی کتاب‌های داستانی منتشر شده برای کودکان گروه سنی «ج» در بایند تا چه حد در این کتاب‌ها به مؤلفه‌های کارآفرینی توجه شده است؟ از این رو، این پژوهش درصدد پاسخ به پرسش‌های زیر است:

۱. تا چه حد در کتاب‌های داستانی کودکان گروه سنی «ج» به مؤلفه‌های کارآفرینی توجه شده است؟
۲. پرکاربردترین مؤلفه‌های کارآفرینی در کتاب‌های داستانی کودکان گروه سنی «ج» کدام‌اند؟
۳. کدام آثار در میان کتاب‌های داستانی کودکان گروه سنی «ج» از نظر به کارگیری مؤلفه‌های کارآفرینی غنی‌تر هستند؟

لازم به ذکر است که مؤلفه‌های کارآفرینی در پژوهش حاضر شامل این مؤلفه‌ها است: خلاقیت و نوآوری، مرکز کنترل درونی، نیاز به موفقیت، خطرپذیری، نیاز به استقلال و تحمل ابهام. در ادامه، هر یک از این مؤلفه‌ها به اختصار تعریف می‌شوند:

- «خلاقیت و نوآوری» به معنای توانایی خلق ایده‌های جدید، و ارتباط بین ایده‌های نو و عرضه محصول، فرایند یا خدمات نوآورانه است (صمدآقایی، ۱۳۹۷؛ گوترز زاپادا^۳، ۲۰۱۵)؛
- «مرکز کنترل درونی» به معنای نسبت دادن رویدادهای زندگی به مهارت‌ها، ویژگی‌ها و رفتارهای خود فرد، و نسبت ندادن موفقیت یا شکست به سرنوشت است (احمدپور داریانی و مقیمی، ۱۳۹۷؛ ژانگ و ژانگ^۴، ۲۰۱۳)؛
- «نیاز به موفقیت» یعنی تمایل به انجام کار در استانداردهای عالی برای موفقیت در موقعیت‌های رقابت (دکر، کالو و ویر^۵، ۲۰۱۲؛ احمدپور داریانی، ۱۳۹۳)؛
- «خطرپذیری» یعنی اینکه فرد هنگام مواجهه با شرایط خطرآفرین و هنگامی که برای انجام کاری احتمال شکست یا پیروزی یکسان در آن وجود دارد آمادگی دارد (کوراتکو و هاجتس، ۱۳۸۳؛ احمدپور داریانی و مقیمی، ۱۳۹۷)؛
- «نیاز به استقلال» به معنای کنترل داشتن بر سرنوشت خود، کاری را برای خود انجام دادن و آقای خود بودن است (احمدپور داریانی، ۱۳۹۳؛ دکر، کالو و ویر، ۲۰۱۲)؛ و
- «تحمل ابهام» نیز یعنی پذیرفتن عدم قطعیت به عنوان بخشی از زندگی و تمایل به آغاز فعالیتی مستقل بدون اطمینان از موفقیت در آن (شهشهانی، ۱۳۸۷؛ سعیدی کیا، ۱۳۹۲).

1. Kayacan & Ozluleci
 2. Kuratko & Hodgetts
 3. Gutierrez Zepeda
 4. Zhang & Zhang
 5. Decker, Calo & Weer

با توجه به اینکه نتایج حاصل از پژوهش می‌تواند برای بهبود وضعیت کتاب‌های داستانی از حیث توجه به مؤلفه‌های کارآفرینی مفید واقع شود، پژوهشی کاربردی است. چون در این پژوهش به مطالعه و توصیف آنچه هست پرداخته می‌شود، این پژوهش از لحاظ روش اجرا از نوع پژوهش‌های توصیفی است. روش مورد استفاده در پژوهش نیز روش تحلیل محتوای کمی است. لازم به ذکر است که در تحلیل داستان‌ها تنها متن کتاب مد نظر بوده است و واحد ثبت جملات و مضامین آن است. جامعه آماری پژوهش حاضر را ۸۰ عنوان کتاب‌های داستانی تألیفی تشکیل می‌دهد که در سال‌های ۱۳۹۷-۱۳۹۹ از سوی شورای کتاب کودک به عنوان آثار منتخب برای گروه سنی «ج» معرفی شده‌اند. دلیل انتخاب این بازه زمانی بررسی و تحلیل جدیدترین و به‌روزترین کتاب‌های داستان کودکان است. به دلیل عدم دسترسی به تمامی جامعه مورد نظر و همچنین بالا رفتن حجم نمونه، برای تحلیل به حداقل حجم نمونه استاندارد یعنی تعداد ۳۰ کتاب داستان اکتفا شد. انتخاب نمونه از طریق جدول اعداد تصادفی و به صورت نمونه‌گیری تصادفی ساده انجام شد. در پژوهش حاضر لازم بود که در ابتدا سیاهه واریسی بر اساس مؤلفه‌های کارآفرینی تهیه شود و سپس بر آن اساس، داستان‌ها مورد تحلیل قرار گیرند. از این رو، با بررسی ابزار به کار رفته در پژوهش‌های پیشین از جمله پرسش‌نامه و ویژگی‌های کارآفرینی ننه^۱ (۲۰۱۱)، ابعاد نگرش کارآفرینانه رابینسون (۱۹۹۱)، مقیاس نگرش کارآفرینی اتاید^۲ (۲۰۰۹) و مطالعه سایر منابع مختلف در زمینه کارآفرینی، سیاهه‌ای از این مؤلفه‌ها تهیه شد تا در بردارنده ویژگی‌ها و مؤلفه‌های کاملی از کارآفرینی و مورد توافق اکثر صاحب‌نظران نیز باشد. بنابراین، سیاهه محقق ساخته شامل ۶ مؤلفه کارآفرینی و ۴۳ زیرمؤلفه تهیه شد. برای اطمینان از اینکه مهم‌ترین و درست‌ترین محتوا (مؤلفه‌ها و زیرمؤلفه‌ها) انتخاب شده است یا خیر، از شاخص نسبت روایی محتوا^۳ و برای اطمینان از اینکه آیا سؤالات یا آیتم‌ها محتوا را اندازه‌گیری می‌کنند، از شاخص روایی محتوا^۴ (گیت‌وود، فیلد و باریک^۵، ۲۰۱۱) استفاده شد. از این رو، برای محاسبه روایی محتوا، سیاهه واریسی در اختیار ۱۰ نفر از اعضای هیئت علمی گروه روان‌شناسی قرار گرفت. پس از دریافت نظرات، برای محاسبه شاخص نسبت روایی محتوا از جدول لاوشه^۶ (۱۹۷۵) استفاده شد. در این جدول، حداقل مقدار قابل قبول برای ۱۰ نفر (۰/۶۲) تعیین شده است. پس از دریافت نظرات و مشورت با اساتید و بررسی انجام شده، تعداد کل زیرمؤلفه‌ها از ۴۳ مورد به ۴۰ مورد کاهش یافت و موارد باقی‌مانده با دریافت امتیاز بالای ۰/۶۲ نشان از آن داشت که آیتم‌ها از روایی قابل قبولی برخوردار است. سپس شاخص روایی محتوا طبق فرمول آن محاسبه شد. از آنجا که آیتم‌ها در این فرمول امتیاز بالای ۰/۸۰ را به دست آوردند، از روایی مطلوبی برخوردار بودند.

در پژوهش‌هایی که ابزار سیاهه واریسی است، بهترین روش تعیین پایایی سنجش درصد توافق بین نظرهای اعلام شده ارزیابان است (دیانی، ۱۳۸۷). بنابراین، برای تعیین پایایی ابزار ابتدا متن داستان‌های انتخاب شده توسط پژوهشگر مطالعه و کدگذاری انجام شد؛ سپس ۱۰ درصد از کل کتاب‌های داستان به صورت تصادفی انتخاب و در اختیار دو ارزیاب که از دانش‌آموختگان مقطع دکتری رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی بودند و حوزه پژوهشی ایشان تحلیل محتوا و کارآفرینی بود قرار گرفت. در انتها، نتایج با هم مقایسه شد.

برای سنجش پایایی کدگذاران، از ضریب پایایی اسکات^۷ استفاده شد. روشی که اسکات ارائه کرده از دیگر روش‌های محاسبه ضریب قابلیت اعتماد مناسب‌تر است؛ زیرا تعداد زیرمقوله‌ها را در محاسبه ضریب در نظر می‌گیرد و بر این اساس ضریب محاسبه شده دقیق‌تر است.

مقدار این ضریب بین صفر و یک قرار دارد. هرچه میزان این شاخص به یک نزدیک‌تر باشد، پایایی کدگذاری بیشتر است. اگر این شاخص بالای ۰/۹ به دست آید، بیانگر اطمینان بالا بین دو کدگذار است، اما در حالت کلی، میزان قابل قبول ضریب پایایی اسکات بالای ۰/۷ است. از آنجا که نتایج ضریب پایایی بالای ۰/۹ به دست آمد، نتیجه گرفته می‌شود که پایایی ابزار در سطح قابل قبولی است.

1. Neneh
2. Athayde
3. Content Validity Ratio (CVR)
4. Content Validity Index (CVI)
5. Gatewood, Field & Barrick
6. Lawshe
7. Scott

در این بخش، پرسش‌های پژوهش با استفاده از یافته‌های به دست آمده از تحلیل محتوای کتاب‌های داستان بررسی شده و پاسخ داده می‌شود.

پرسش اول: تا چه حد در کتاب‌های داستانی گروه سنی «ج» به مؤلفه‌های کارآفرینی توجه شده است؟

جدول ۱ وضعیت کتاب‌های داستان را از نظر دارا بودن هر کدام از مؤلفه‌های کارآفرینی نشان می‌دهد. در این جدول، درصد امتیاز در یافتی هر مؤلفه محاسبه شد تا تأثیر تفاوت در تعداد زیرمؤلفه‌های هر مؤلفه خنثی شود و آمار دقیق به دست آید.

جدول ۱. میزان توجه به مؤلفه‌های کارآفرینی در هر یک از داستان‌ها

کتاب‌ها	مؤلفه‌ها	خلاقیت و نوآوری (n=۸)	مرکز کنترل درونی (n=۸)	نیاز به موفقیت (n=۷)	خطر پذیری (n=۷)	نیاز به استقلال (n=۵)	تحمل ابهام (n=۵)	کل امتیاز هر کتاب	
								امتیاز	درصد
ادسون آرناتس دوناسیمنتو و خرگوش هیمالیایی اش	۸	۰	۰	۲	۵	۱	۱۶	۴۰/۰	
اژدهای آزمایشگاه	۵	۷	۷	۴	۳	۳	۲۹	۷۲/۵	
اسکلت خون آشام	۲	۱	۱	۱	۱	۰	۶	۱۵/۰	
اشباح جنگل سوخته	۲	۱	۱	۱	۱	۰	۶	۱۵/۰	
الف‌ازیران	۳	۱	۳	۳	۰	۲	۱۲	۳۰/۰	
آتش فشان آزمایشگاه	۴	۱	۲	۳	۰	۰	۱۰	۲۵/۰	
آدم‌نیانی تیب‌الف	۴	۱	۵	۵	۵	۳	۲۳	۷۵/۵	
آن‌سوی دریای مردگان	۳	۲	۴	۴	۳	۳	۱۹	۴۷/۵	
بدترین نویسندگان دنیا	۳	۲	۱	۰	۳	۰	۹	۲۲/۵	
پوشکا	۸	۶	۵	۷	۵	۳	۳۴	۸۵/۰	
تلی دختری باموهای بلند بلند بلند	۳	۲	۱	۳	۰	۲	۱۱	۲۷/۵	
چشم‌اژدها	۶	۴	۵	۱	۲	۰	۱۸	۴۵/۰	
حوض کوچک قایق کوچک	۲	۱	۱	۰	۱	۰	۵	۱۲/۵	
خاطرات خون آشام عاشق	۳	۲	۴	۱	۱	۱	۱۲	۳۰/۰	
خانه‌بیرگرسنه	۱	۲	۰	۰	۰	۱	۴	۱۰/۰	
خرت‌وپرت‌های قصر گم شده	۸	۳	۴	۴	۴	۲	۲۵	۶۲/۵	
خواندن این کتاب ممنوع	۱	۱	۱	۱	۲	۰	۶	۱۵/۰	
دختر مورد ختی	۵	۰	۲	۰	۰	۲	۹	۲۲/۵	
دوتفنگ‌دار ناشی	۲	۴	۳	۵	۲	۳	۱۹	۴۷/۵	
دیویند	۳	۲	۵	۲	۲	۲	۱۶	۴۰/۰	
زمانی که هم‌سفر و نگوگ بودم	۷	۴	۴	۶	۴	۴	۲۹	۷۲/۵	
شاهزاده شنل تشتکی	۸	۳	۵	۷	۴	۵	۳۲	۸۰/۰	
شکارچی	۳	۳	۵	۳	۰	۴	۱۸	۴۵/۰	
عالی‌جناب مامان خانوم	۲	۳	۳	۳	۲	۲	۱۶	۴۰/۰	
عکس یادگاری با تمساح	۲	۲	۲	۱	۰	۱	۸	۲۰/۰	
کارآگاه‌بازی‌های یک سوسک کم حافظه	۳	۱	۳	۳	۲	۱	۱۳	۳۲/۵	
کارآگاه بادی در جنگل بلوط	۵	۲	۶	۵	۲	۴	۲۴	۶۰/۰	
گفتگوی جادوگر بزرگ با ملکه جزیره رنگ‌ها	۵	۴	۲	۱	۲	۱	۱۵	۳۷/۵	
ماه‌تینار	۱	۳	۴	۱	۲	۰	۱۱	۲۷/۵	
متهم ردیف اول، قونقورو	۱	۳	۳	۲	۲	۰	۱۱	۲۷/۵	
میانگین امتیاز	۳/۷۶	۲/۳۶	۳/۰۶	۲/۶۳	۲/۰۳	۱/۶۷	۱۵/۵۱	۳۸/۷۷	
درصد امتیاز	۴۷	۲۹/۵	۴۳/۸	۳۷/۶	۴۰/۷	۳۳/۳	۳۳/۳	۴۶۶	
حدود اعتماد میانگین ۹۵	-۳۶/۵ ۵۷/۵	۲۲-۳۷	-۳۳/۸ ۵۳/۵	-۲۶/۵ ۴۸/۵	-۲۸/۶ ۵۲/۶	-۲۲ ۴۴/۴	۳۸/۹	۴۶۶	

در جدول ۱، میزان توجه به مؤلفه‌های کارآفرینی در هر یک از داستان‌ها به صورت درصد امتیاز هر یک از مؤلفه‌ها ارائه شده است. مجموع نمرات کسب شده و درصد برخورداری آن کتاب از آن مؤلفه در دو ستون آخر سمت چپ جدول و میانگین نمره کسب شده در هر مؤلفه، درصد امتیاز کسب شده از کل نمره هر مؤلفه، و حدود اعتماد میانگین برای هر مؤلفه در سه سطر انتهایی این جدول ارائه شده است. قابل ذکر است که نمره هر کتاب، وضعیت آن کتاب را از نظر دارا بودن مؤلفه‌های مورد بررسی از ۴۰ نمره مجموع امتیازات و درصد آن میزان برخورداری محتوای هر کتاب از آن مؤلفه‌ها را براساس یک معیار واحد برای همه مؤلفه‌ها نشان می‌دهد.

همچنین، میانگین محاسبه شده در انتهایی جدول نشانگر نمره متوسط هر مؤلفه در ۳۰ کتاب مورد بررسی است؛ اما چون تعداد زیر مؤلفه‌های هر مؤلفه با هم متفاوت بود، درصد متوسط امتیاز هر مؤلفه در همه کتاب‌ها در ردیف درصد امتیاز نشان داده شد تا همه براساس یک معیار واحد با هم قابل مقایسه باشند. به صورت کلی، در کتاب‌های داستانی نمونه پژوهش ۴۶۶٪ زیر مؤلفه شناسایی شد که می‌توان گفت در مجموع در کتاب‌های داستان ۳۸/۹ درصد به مؤلفه‌های کارآفرینی توجه شده است. با توجه به یافته‌های جدول ۲، درصد امتیاز کلی هر یک از مؤلفه‌های کارآفرینی در ۳۰ کتاب داستانی بررسی شده نشان می‌دهد مؤلفه «خلاقیت و نوآوری» با درصد امتیاز ۴۷ بیشترین کاربرد را در کتاب‌های داستانی داشته است. مؤلفه پر کاربرد بعدی مؤلفه «نیاز به موفقیت» با درصد امتیاز ۴۳/۸ است. همچنین، مؤلفه «نیاز به استقلال» نیز با امتیاز ۴۰/۷ درصد از مؤلفه‌های پر کاربرد در کتاب‌های داستانی نمونه پژوهش محسوب می‌شود.

برای تعیین وضعیت هر مؤلفه در سطح جامعه و امکان تعمیم نتایج نمونه به جامعه از حدود اعتماد میانگین در سطح اطمینان ۹۵ درصد استفاده شد. با توجه به جدول ۱، می‌توان گفت که کتاب‌های داستان در سطح جامعه به طور متوسط بین ۳۶/۵ تا ۵۷/۵ درصد مؤلفه خلاقیت و نوآوری را به کار برده‌اند. همچنین، درصد توجه به سایر مؤلفه‌ها در سطح جامعه نیز به این شرح است: مؤلفه «نیاز به موفقیت» ۳۳/۸ تا ۵۳/۵ درصد، مؤلفه «نیاز به استقلال» ۲۸/۶ تا ۵۲/۶ درصد، مؤلفه «خطرپذیری» ۲۶/۵ تا ۴۸/۵ درصد، مؤلفه «تحمل ابهام» ۲۲ تا ۴۴/۴ درصد و مؤلفه «مرکز کنترل درونی» ۲۲ تا ۳۷ درصد بوده است.

پرسش دوم: پر کاربردترین مؤلفه‌های کارآفرینی در کتاب‌های داستانی کودکان گروه سنی «ج» کدام‌اند؟ برای پاسخ گویی به این پرسش و شناسایی پر کاربردترین مؤلفه کارآفرینی، آزمون فریدمن انجام شد که نتایج آن در جدول ۲ ارائه شده است. سطح معناداری این آزمون کمتر از ۰/۰۵ به دست آمد. بنابراین، می‌توان چنین نتیجه گرفت که در سطح اطمینان ۹۵ درصد بین اولویت مؤلفه‌های کارآفرینی اختلافی معنادار وجود دارد، به طوری که مؤلفه «خلاقیت و نوآوری» و مؤلفه «نیاز به موفقیت» پر کاربردترین مؤلفه و سپس به ترتیب مؤلفه‌های «نیاز به استقلال»، «خطرپذیری»، «تحمل ابهام» و «مرکز کنترل درونی» قرار دارند.

جدول ۲. اولویت بندی استفاده از مؤلفه‌های کارآفرینی در کتاب‌های داستان

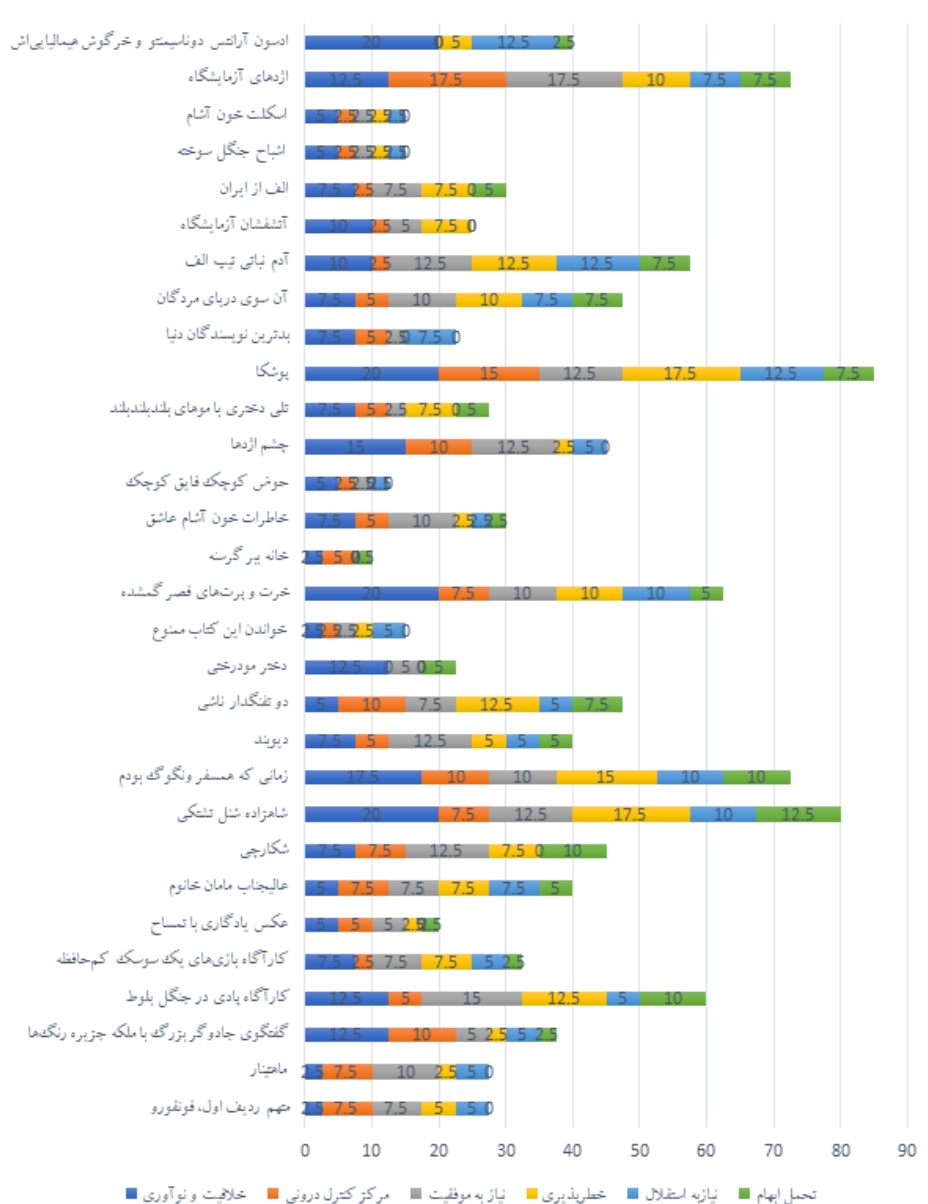
مؤلفه‌های کارآفرینی	میانگین رتبه	آماره آزمون	
		مجدورکای	درجه آزادی
خلاقیت و نوآوری	۴/۱۰	۱۵/۲۵	۵
نیاز به موفقیت	۴/۱۰		
نیاز به استقلال	۳/۶۸		
خطرپذیری	۳/۴۸		
تحمل ابهام	۲/۹۳		
مرکز کنترل درونی	۲/۷۰		

۳. کدام آثار در میان کتاب‌های داستانی گروه سنی «ج» از نظر به‌کارگیری مؤلفه‌های کارآفرینی غنی تر هستند؟

در نمودار ۲، فراوانی به‌کارگیری مؤلفه‌های کارآفرینی برحسب درصد امتیاز هر مؤلفه در هر یک از کتاب‌های داستان قابل مشاهده است. برای بررسی دقیق‌تر در نمودار مربوط به هر کتاب، میزان به‌کارگیری هر مؤلفه به‌صورت مجزای مشخص شده است. بررسی داده‌های نمودار ۲ نشان می‌دهد که آثار اندکی (۷ اثر یا ۲۳ درصد به‌بیش از نیمی از مؤلفه‌های کارآفرینی در محتوای خود توجه داشته‌اند، از جمله داستان پوشکا^۱ که از نظر دارا بودن مؤلفه‌های کارآفرینی از سایر آثار غنی‌تر است. میزان توجه به هر کدام از مؤلفه‌های کارآفرینی در این داستان به این صورت است که مؤلفه‌های «خلاقیت و نوآوری»، «خطرپذیری» و «نیاز به استقلال» با به‌کار بردن همهٔ زیرمؤلفه‌ها و با امتیاز کامل ۱۰۰ درصد، مؤلفهٔ «مرکز کنترل درونی» با ۷۵ درصد امتیاز، مؤلفهٔ «نیاز به موفقیت» با ۷۱/۴ درصد، و مؤلفهٔ «تحمل ابهام» با ۶۰ درصد امتیاز در این داستان به‌کار رفته است. همان‌طور که بیان شد، این داستان به همهٔ مؤلفه‌های کارآفرینی توجهی قابل قبول داشته است.

نمودار ۱. امتیاز مؤلفه‌ها و زیرمؤلفه‌های کارآفرینی در هر کدام از کتاب‌های داستان

۱. پوشکا داستان دختری مستقل است که به‌همراه پدرش زندگی می‌کند. یک شب از خواب بیدار می‌شود و وسط آشپزخانه با یک خرس قطبی روبه‌رو می‌شود. او با وجود خرس وارد ماجراهای تازه‌ای می‌شود و در موقعیت‌های مختلف با اعمالی که از خود بروز می‌دهد مؤلفه‌های کارآفرینی را نشان می‌دهد. در نهایت، با وجود اینکه علاقه‌مند به ماندن خرس در خانه است ولی با پدرش برای رفتن خرس از خانه تصمیم می‌گیرد.

داستان شاهزاده شئل تشتکی^۱ اثر بعدی از نظر دارا بودن مؤلفه‌های کارآفرینی با امتیاز ۸۰ درصد است. در این داستان نیز هر کدام از مؤلفه‌ها با فراوانی قابل قبولی و با اختلاف اندکی از داستان پوشکابه کاررفته است. داستان اژدهای آزمایشگاه که از سری کتاب‌های آزمایشگاه است و اتفاقات داخل آزمایشگاه را از زبان وسایل آن بیان می‌کند و داستان زمانی که هم سفر و نگوگ بودم که شامل خاطرات شخصیت اول داستان به نام دایی سامان و نقاش معروف وینسنت ونگوگ است، به صورت مشترک با امتیاز کل ۷۲/۵ درصد در رتبه بعدی از منظر دارا بودن مؤلفه‌های کارآفرینی قرار می‌گیرند. مجموعه داستان خرت و پرت‌های قصر گم‌شده نیز با امتیاز کل ۶۲/۵ درصد و با وجود داشتن همه مؤلفه‌های کارآفرینی در زمره آثار غنی از نظر دارا بودن مؤلفه‌های کارآفرینی قرار می‌گیرد. داستان کارآگاه پادی در جنگل بلوط که مأموریت کارآگاه پادی را برای نجات سنجاب‌ها و جنگل بلوط روایت می‌کند با امتیاز ۶۰ درصد و داستان آدم نباتی تیپ الف که ماجراهای آن در سیاره‌های دیگر اتفاق می‌افتد با امتیاز ۵۷/۵ درصد جزء آثار غنی محسوب می‌شوند.

بحث و نتیجه‌گیری

آموزش کارآفرینی سبب ایجاد کسب و کارهای کوچک، امکان خویش‌فرمایی، استقلال، رشد و توسعه اقتصادی می‌شود و ضروری است سیاست‌گذاران، برنامه‌ریزان و دولت‌مردان با حمایت خود از فرایند کارآفرینی و برنامه‌ریزی جامع، زمینه آموزش و ترویج فرهنگ کارآفرینی را از دوران کودکی فراهم کنند؛ زیرا برای ایجاد نگرش عمیق درباره کارآفرینی دوران کودکی بسیار مناسب است (آراستی، قدوسی و باقری، ۱۳۹۵؛ اکسلسون، هاگلوند و سندبرگ، ۲۰۱۵). دوران کودکی تأثیرگذارترین دوره زندگی انسان تلقی می‌شود. کودکان در پی یادگیری‌اند و به آنچه می‌بینند و می‌شنوند گرایش می‌یابند (موهانراج، ۱۳۸۸). از سویی، پژوهش‌های پیشین نشان می‌دهد با ایجاد درک مثبت درباره پرورش کارآفرینی می‌توان از طریق تمهیدات آموزشی به تربیت کارآفرینان اقدام کرد (پرداختچی و شفیع‌زاده، ۱۳۸۵). کتاب‌های داستان با توجه به اهمیتی که در شکل‌گیری ارزش‌های فکری و شخصیت کودک دارد و همچنین نقش مهمشان در آموزش مهارت‌های گوناگون به کودک، در شمار بهترین ابزارهای آموزش غیررسمی محسوب می‌شوند (محمدی، ۱۳۹۲) و می‌توان از آن‌ها به عنوان ابزار مهم و در دسترس برای آموزش به کودکان بهره‌برد (قایی، ۱۳۷۷). از این رو، پژوهش حاضر به بررسی میزان توجه به مؤلفه‌های کارآفرینی در کتاب‌های داستان منتخب شورای کتاب کودک برای گروه سنی «ج» در بازه زمانی سه‌ساله ۱۳۹۷-۱۳۹۹ پرداخت. در این پژوهش پس از تحلیل محتوای داستان‌ها، مشخص شد که در کل میزان به کارگیری مؤلفه‌های کارآفرینی در کتاب‌های داستان ۳۸/۹ درصد است. از این رو، می‌توان گفت میزان توجه به مؤلفه‌های کارآفرینی در محتوای کتاب‌های داستان کمتر از حد متوسط (۵۰ درصد) است و در مجموع محتوای کتاب‌های داستان برای آموزش کارآفرینی به کودکان مناسب نیست.

نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که در سطح اطمینان ۹۵ درصد بین اولویت مؤلفه‌های کارآفرینی اختلافی معنادار وجود دارد، به طوری که پرکاربردترین آن‌ها مؤلفه‌های «خلاقیت و نوآوری» و «نیاز به موفقیت» است و مؤلفه‌های «نیاز به استقلال»، «خطرپذیری» و «مرکز کنترل درونی» در مراتب بعدی قرار دارند. به بیان دیگر، توازن مناسبی بین کاربرد مؤلفه‌های کارآفرینی در محتوای کتاب‌های داستان وجود ندارد. در این میان، بیشترین میزان به کارگیری مؤلفه‌های کارآفرینی مربوط به مؤلفه «خلاقیت و نوآوری» است، به طوری که کتاب‌های داستان در سطح جامعه پژوهش به طور متوسط بین ۳۶/۵ تا ۵۷/۵ درصد مؤلفه «خلاقیت و نوآوری» را به کار برده‌اند. از این رو، در کل می‌توان گفت به مؤلفه «خلاقیت و نوآوری» در کتاب‌های داستان بیش از حد متوسط و بیش از سایر مؤلفه‌ها توجه شده است. این یافته با یافته‌های پژوهش واثقی (۱۳۹۰) و جعفری مقدم و فخارزاده (۱۳۹۰) هم‌خوانی دارد. از آنجا که مؤلفه «خلاقیت و نوآوری» به صورت مجزا در بسیاری از پژوهش‌های تحلیل محتوا از جمله محمدی کمرسخ (۱۳۸۹)، جوکار و بارانی (۱۳۹۶)، ازگیلیدی و اسین^۳ (۲۰۱۲) و مانند آن مورد توجه پژوهشگران بوده است، می‌توان

۱. شاهزاده شئل تشتکی ماجرای پسری به نام بردیاست که لکنت زبان دارد و به این دلیل مورد تمسخر هم‌کلاسی‌هایش است. او برای نجات جان همستر (حیوان خانگی) خود به نام آلبرت، به سرزمین گولاخ‌های رود در طی این سفر اعتماد به نفس و خوداتکایی را می‌آموزد و باور به قدرت توانایی خویش دست به کارهای بزرگی می‌زند.

2. Mohanraj

3. Ozgeldi & Esen

به اهمیت آن هم از دیدگاه پژوهشگران و هم از دیدگاه نویسندگان و خالقان آثار پی برد. شاید دلیل توجه زیاد به این مؤلفه در کتاب‌های داستان بدین دلیل باشد که مفهوم خلاقیت یکی از مفاهیم مهم روان‌شناختی محسوب می‌شود، به طوری که پرورش خلاقیت در کودکان با بهره‌گیری از شیوه‌های مناسب آموزشی از جمله مسائل مهمی است که همواره مورد توجه متخصصان و صاحب‌نظران تعلیم و تربیت بوده و پیوسته از سوی آنان توصیه شده است (رادبخش، محمدی‌فر و کیان‌ارثی، ۱۳۹۲). اگرچه توانایی تفکر خلاق به‌طور فطری در انسان به ودیعه نهاده شده است، اما ظهور این توانایی مستلزم پرورش آن است (حسینی، ۱۳۷۸). تورنس^۱ نیز به‌عنوان یکی از نظریه‌پردازان مشهور حوزه خلاقیت بیان می‌کند: «من در ۱۵ سال تجربه مطالعه و آموزش تفکر خلاق و کار با کودکان، شواهدی دیده‌ام که نشان می‌دهد خلاقیت را می‌توان آموزش داد» (تورنس، ۱۳۹۲). پژوهشگران مختلف از جمله امجدی و پریخ (۱۳۸۶)، میرصادقی (۱۳۸۵)، رحمتی (۱۳۸۷) و فروزش (۱۳۹۴) نیز یکی از راه‌های مؤثر پرورش خلاقیت را کتاب‌های داستان دانسته‌اند.

مؤلفه «خلاقیت و نوآوری» دارای ۸ زیرمؤلفه (توجه زیاد به محیط، توانایی دیدن اشیاء و پدیده‌ها از دیدهای مختلف، قدرت تخیل قوی، ابتکار، کنجکاوی و در جستجوی مسائل پیچیده بودن، ارائه راه‌حل‌های تازه و نو، توانایی یافتن روش‌های مختلف برای انجام یک کار، و هیجان و شور بالا) است که در این میان بیشترین کاربرد را زیرمؤلفه توجه زیاد به محیط و زیرمؤلفه توانایی دیدن اشیاء و پدیده‌ها از دیدهای مختلف به خود اختصاص داد. توجه زیاد به این دو زیرمؤلفه می‌تواند بدین دلیل باشد که کودک را نسبت به محیط اطراف حساس‌تر می‌کند و سبب می‌شود کودک با تفکر چندوجهی به مسائل و پدیده‌ها بنگرد؛ زیرا به عقیده روان‌شناسان در طول ارائه داستان، کودک با قرار دادن خود به جای شخصیت داستان به تفکر می‌پردازد. بدین سبب، داستان هم تجارب فعلی را سازمان‌دهی می‌کند و هم تجارب آینده را تحت تأثیر قرار می‌دهد (سلیمی، ۱۳۸۸).

مؤلفه کاربرد دیگری که در این پژوهش با اولویت یکسان با مؤلفه «خلاقیت و نوآوری» در کتاب‌های داستان به کار رفته است، مؤلفه «نیاز به موفقیت» است. در این خصوص، یافته‌های این پژوهش با پژوهش حسنی، یوسفی و سعیدیان (۱۳۹۳) و حبیبی (۱۳۹۶) هم‌خوانی دارد. مؤلفه «نیاز به موفقیت» دارای ۷ زیرمؤلفه (انجام دادن کار به بهترین شکل، تعهد به انجام کامل و درست کار، میل درونی قوی برای رقابت، انتخاب اهداف چالش‌برانگیز، تلاش برای موفقیت و گریز از شکست، علاقه‌مندی به همکاری با افراد موفق، و لذت بردن از تأثیر اندیشه، خدمت یا محصول خود بر جامعه) است. در میان این زیرمؤلفه‌ها، تعهد به انجام کامل و درست کار، بیشتر از زیرمؤلفه‌های دیگر در متن کتاب‌های داستان به کار رفته است که حاکی از توجه مطلوب به این زیرمؤلفه‌ها است. براساس سطح اعتماد میانگین ۹۵ درصد، کتاب‌های داستان در سطح جامعه بین ۳۴/۲ تا ۴۲/۴ درصد به مؤلفه «نیاز به موفقیت» توجه نشان داده‌اند. دلیل توجه به این مؤلفه شاید آن باشد که این مؤلفه یکی از اصلی‌ترین مؤلفه‌های کارآفرینی است که همواره مورد تأکید صاحب‌نظران بنام این حیطة از جمله مک کلند^۲ (۱۹۶۱)، راپوسو و دوپاکو (۲۰۱۱) بوده و در منابع مختلفی به آن پرداخته شده است. این امر می‌تواند در آشنایی نویسندگان با این مؤلفه اثرگذار بوده باشد. طبق تعریف گرول و آستن^۳ (۲۰۰۶)، افراد دارای نیاز به موفقیت، پر تلاش‌اند، گرایش به حل چالش‌ها دارند و در جست‌وجوی راهکارهایی برای بهبود عملکرد خود هستند. از آنجا که آموزش خصوصیات شخصیتی مثبت یکی از ویژگی‌های یک داستان خوب است (کروزه^۴، ۱۴۰۰)، می‌توان از طریق داستان‌هایی که حاوی این مضامین هستند و داستان تلاش و پشتکار افراد موفق را بازگو می‌کنند، این ویژگی را به طرز اثربخش به کودکان آموزش داد.

مؤلفه «نیاز به استقلال» با ۵ زیرمؤلفه خوداتکایی، استقلال رأی، طبق برنامه شخصی عمل کردن، رضایت از انجام کارها به شیوه خود و رهبر بودن در سطح جامعه بین ۲۸/۶ تا ۵۲/۶ درصد کاربرد دارد. با وجود اینکه این مؤلفه در میان مؤلفه‌های کارآفرینی دارای رتبه ۳ است، اما به این دلیل که امتیاز زیر ۵۰ درصد را کسب کرده است، میزان توجه به آن

1. Torrance
2. McClelland
3. Gurol & Atsan
4. Kruse

در سطح قابل قبولی قرار ندارد. یافته‌های مربوط به این مؤلفه با یافته‌های پژوهش آقامحمدی (۱۳۹۸) هم‌خوانی دارد. مؤلفه خطرپذیری (شامل ۷ زیرمؤلفه پذیرش انجام کار با وجود احتمال شکست آن، دارای جرئت بالا و فرصت‌گرا، خطرپذیری معتدل و معقول، انعطاف‌پذیری، دارای شوق جست‌وجوگری، استقبال از موقعیت‌های ناشناخته و جدید و علاقه‌مندی به حل مسائل و چالش‌ها) در سطح جامعه بین ۲۶/۵ تا ۴۸/۵ درصد کاربرد داشته است. این مؤلفه در میان ۶ مؤلفه کارآفرینی، رتبه چهارم را دارا است که این میزان، توجه اندک نویسندگان به این مؤلفه را نشان می‌دهد. یافته‌های این بخش با یافته‌های پژوهش احمدی و فضائلی فر (۱۳۹۲) و جعفری هرندی (۱۳۹۸) هم‌سواست.

مؤلفه «تحمل ابهام» (شامل زیرمؤلفه‌های توانایی ادامه کار با وجود اطلاعات ناقص، پذیرش تغییر، تحمل مسائل نامعلوم، تمایل به خطرپذیری و ناامید نشدن از شکست و ناکامی موقت) در میان ۶ مؤلفه کارآفرینی، رتبه پنجم را از نظر کاربرد در متن داستان‌های مورد بررسی دارا است. از آنجاکه کاربرد این مؤلفه در کتاب‌های داستانی کمتر از ۵۰ درصد است (۲۲ تا ۴۴/۴ درصد)، می‌توان گفت میزان توجه نویسندگان به این مؤلفه نیز کم بوده است. این یافته با یافته‌های پژوهش واثقی (۱۳۹۰)، احمدی و فضائلی فر (۱۳۹۲) و جعفری هرندی (۱۳۹۸) مطابقت دارد. در مجموع، میزان کاربرد هر سه مؤلفه «نیاز به استقلال»، «خطرپذیری» و «تحمل ابهام» در سطحی قابل قبول نیست. از آنجاکه این مؤلفه‌ها از مؤلفه‌های مهم و اساسی کارآفرینی هستند، ضروری است در کتاب‌های داستانی میزان توجه به آن‌ها بالا باشد.

از سوی دیگر، مؤلفه «مرکز کنترل درونی» با دریافت امتیاز ۲۹/۵ درصد کمترین میزان توجه را در محتوای کتاب‌های داستان دارا است. طبق نتایج به دست آمده، کتاب‌های داستان در سطح جامعه پژوهش بین ۲۲/۸ تا ۴۳/۸ درصد این مؤلفه را به کار برده‌اند. این مؤلفه با دارا بودن ۸ زیرمؤلفه (اعتماد به قدرت توانایی خویش، مسئولیت‌پذیری بالا، منطقی بودن در مقابل حوادث و علل رخداد آن، تلاش برای پیشرفت، اعتماد به نفس، انگیزه بالا، بها دادن به تلاش فردی برای دستیابی به موفقیت، و احساس احاطه بر سرنوشت خود) از اهمیتی بالا در مباحث کارآفرینی برخوردار است، اما دارای کمترین کاربرد در کتاب‌های داستان پژوهش است. یکی از دلایل این امر می‌تواند ناآشنایی نویسندگان با اهمیت این مؤلفه باشد. مرکز کنترل درونی در کودکی شکل گرفته و برای آموزش کامل و صحیح آن نیاز است تا با تکرار آن در محتوای داستان، همراهی مخاطب را به دست آورد و سبب آشنایی و رشد این مهارت در کودک شود. محمدی قشلاق (۱۳۹۶) نیز در پژوهش خود بر به کارگیری این مؤلفه در کتاب‌های کار و فناوری دوره متوسطه اول و پایه دهم دوره متوسطه دوم تأکید کرده است.

همچنین، فقط درصد اندکی از کتاب‌های داستان بیش از نیمی از مؤلفه‌های کارآفرینی را به کار برده بودند، از جمله داستان پوشکا، شاهزاده شنل تشتکی، زمانی که هم‌سفر ونگوگ بودم، ازدهای آزمایشگاه، خرت و پرت‌های قصر گم‌شده، کارآگاه پادی در جنگل بلوط و آدم نباتی تیپ الف. از آنجاکه در امر آموزش کارآفرینی از طریق داستان، میزان توجه و تکرار این مؤلفه‌ها در متن برای آموزش این مفاهیم به کودک ضروری است، با توجه به کمبود این مؤلفه‌ها در متن نمی‌توان از این داستان‌ها برای پرورش و تقویت مفاهیم کارآفرینانه در کودکان بهره برد.

در نتیجه‌گیری پایانی باید گفت نتایج حاصل از پژوهش حاکی از توجه اندک نویسندگان به این مؤلفه‌ها است. همچنین پس از بررسی ۳۰ کتاب داستان، تنها ۷ کتاب داستان با دارا بودن بیش از نیمی از تعداد کل زیرمؤلفه‌های کارآفرینی در زمره آثار غنی و مناسب برای آموزش کارآفرینی قرار گرفتند. از آنجاکه این آثار منتخب نهاد مطرح در زمینه ادبیات کودک یعنی شورای کتاب کودک است، انتظار می‌رود با توجه به اهمیتی که آموزش کارآفرینی دارد بیشتر به این موضوع در محتوای کتاب‌های داستان توجه شود. به طور کلی، نتایج این پژوهش می‌تواند چهار چوب مقدماتی خوبی برای بهبود محتوای کتاب‌های داستانی از نظر به کارگیری مؤلفه‌های کارآفرینی باشد. همچنین، نتایج این پژوهش مؤید این مطلب است که نویسندگان داستان‌های تألیفی باید بیشتر از مؤلفه‌های کارآفرینی در متن بهره‌جویند و علاوه بر مؤلفه‌های پر کاربرد به مؤلفه‌های دیگر نیز در متن توجه کنند؛ زیرا این امر سبب سهولت در آموزش مفاهیم و مؤلفه‌های کارآفرینی به کودکان می‌شود.

بر اساس یافته‌های حاصل از این پژوهش، پیشنهاد‌های کاربردی و پیشنهاد‌هایی برای پژوهش‌های آتی در ادامه ارائه می‌شود.

پیشنهادهای کاربردی پژوهش

- نظر به توجه ناکافی نویسندگان به مؤلفه‌های کارآفرینی، برگزاری کارگاه‌های آشنایی با مؤلفه‌های کارآفرینی و آموزش نویسندگان برای خلق آثاری در حوزه آموزش کارآفرینی توسط نهادهای دست‌اندر کار پیشنهاد می‌شود؛
- با توجه به سطح نامطلوب مؤلفه‌های کارآفرینی در کتاب‌های داستانی منتخب شورای کتاب کودک، بازنگری در معیارهای بررسی کتاب‌ها توسط شورای کتاب کودک برای دست یافتن به یک بررسی همه‌جانبه و لزوم همکاری با متخصصان حوزه‌های مختلف از جمله حوزه کارآفرینی پیشنهاد می‌شود؛

- نظر به شناسایی کتاب‌های غنی از نظر مؤلفه‌های کارآفرینی در این پژوهش، به کتابداران پیشنهاد می‌شود به تهیه این کتاب‌ها مبادرت کنند، این کتاب‌ها را به والدین و مربیان معرفی کرده و از این کتاب‌ها در جلسات قصه‌گویی برای کودکان استفاده کنند. همچنین، به معلمان، مربیان و سایر کارشناسان امر آموزش نیز پیشنهاد می‌شود کتاب‌های غنی از نظر مؤلفه‌های کارآفرینی معرفی شده در این پژوهش را به کودکان معرفی کرده و از این کتاب‌ها به‌عنوان جایزه به کودکان در مناسبت‌های مختلف استفاده کنند.

پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آتی

- پژوهشی مشابه همین پژوهش در کتاب‌های داستان سایر گروه‌های سنی انجام و نتایج آن با این پژوهش مقایسه شود؛
- بررسی میزان به‌کارگیری مؤلفه‌های کارآفرینی در سایر کتاب‌های داستانی کودکان و شناسایی آثار غنی توصیه می‌شود؛
- میزان آشنایی نویسندگان و مؤلفان با مؤلفه‌های کارآفرینی بررسی شود و علل به‌کارگیری یا عدم به‌کارگیری مؤلفه‌ها نیز بررسی شود؛
- در پژوهشی آزمایشی و از طریق قصه‌گویی، اثرگذاری کتاب‌های غنی از نظر مؤلفه‌های کارآفرینی معرفی شده در این پژوهش بررسی شود.

ملاحظات اخلاقی

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

منبع حمایت‌کننده

بنابر اظهار نویسندگان منبع حمایت‌کننده مالی گزارش نشده است. این مقاله مستخرج از پایان‌نامه کارشناسی ارشد نویسنده اول و به راهنمایی و مشاوره نویسندگان بعدی است و در دانشگاه فردوسی مشهد انجام و دفاع شده است و از حمایت معنوی آن دانشگاه برخوردار است.

سپاسگزاری

از اعضای هیئت علمی گروه روان‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد جهت همکاری در ساخت ابزار پژوهش سپاسگزاری می‌شود.

- آراستی، زهرا؛ قدوسی، سمیرا؛ باقری، افسانه (۱۳۹۵). تأثیر آموزش کارآفرینی از طریق روش داستان‌سرایی بر نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان مقطع ابتدایی. فصلنامه توسعه کارآفرینی، ۹(۴)، ۵۹۳-۶۱۲.
- آقامحمدی، جواد (۱۳۹۸). توسعه ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی: تحلیل محتوای کتاب کارگاه کارآفرینی و تولید دوره متوسطه نظری از منظر میزان انعکاس ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی. راهبرد توسعه، ۱۵(۱۵)، ۱۸۳-۲۰۴.
- احمدپور داریانی، محمود (۱۳۹۳). کارآفرینی. تهران: انتشارات ساکو.
- احمدپور داریانی، محمود؛ و مقیمی، محمد (۱۳۹۷). مبانی کارآفرینی. تهران: فراندیش.
- احمدی، غلامعلی؛ و فضائلی‌فر، زینب (۱۳۹۲). تحلیل محتوای کتاب‌های آموزش حرفه‌وفن دوره راهنمایی براساس شاخص‌های کارآفرینی. فصلنامه علمی پژوهشی توسعه کارآفرینی، ۱(۶)، ۱۶۵-۱۸۳.
- اکبری، کرامت‌الله (۱۳۸۷). توسعه کارآفرینی. تهران: سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی.
- امجدی، زهرا؛ پریخ، مهری (۱۳۸۶). داستان، همچون ابزاری برای کمک به کودکان و نوجوانان در مقابله با مشکلات. پژوهش‌نامه ادبیات کودکان و نوجوان، ۴۷(۴۷)، ۴۹-۶۸.
- پرداختچی، حسن؛ و شفیق‌زاده، حمید (۱۳۸۵). درآمدی بر کارآفرینی سازمانی. تهران: انتشارات ارسباران.
- تورنس، الیس پل (۱۳۹۲). خلاقیت (حسن قاسم‌زاده، مترجم). تهران: نشر دنیای نو.
- جباری، دل‌آرام؛ و ورداد، ایرج (۱۳۹۸). بررسی عناصر داستان در کتاب‌های کودکان گروه سنی «ج» منتشرشده در فاصله سال‌های ۱۳۹۴-۱۳۹۰. تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ۱۳(۵)، ۱۱۷-۱۵۲.
- جعفری مقدم، سعید؛ و فخارزاده، آرزوسادات (۱۳۹۰). توسعه نگرش کارآفرینانه در کتاب‌های درسی (مطالعه موردی: کتاب‌های فارسی دوره دبستان). فصلنامه علمی پژوهشی توسعه کارآفرینی، ۱(۳)، ۴۷-۶۶.
- جعفری هرندی، رضا (۱۳۹۸). ارزیابی محتوای کتاب کار و فناوری پایه نهم از نظر میزان توجه به مفاهیم کارآفرینی. پژوهش در برنامهریزی درسی، ۲(۲)، ۴۸-۶۳.
- جوکار، حمیدرضا؛ و بارانی، حمید (۱۳۹۶). تحلیل محتوای کتاب‌های فرهنگ و هنر متوسطه اول از نظر برخورداری از مؤلفه‌های خلاقیت از دیدگاه گیلفورد و بیکاردز. فصلنامه آموزشی، تحلیلی و اطلاع‌رسانی برای معلمان، مدرسان و دانشجویان، ۱۵(۱)، ۲۲-۲۹.
- حبیبی، زهرا (۱۳۹۶). تحلیل محتوای کتاب‌های فارسی دوره دوم ابتدایی بر مبنای مؤلفه‌های کارآفرینی [پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد]. دانشگاه بیرجند.
- حسینی، کاظم؛ یوسفی، نورالدین؛ و سعیدیان، عبدالباسط (۱۳۹۳). تحلیل محتوای کتاب کار «تفکر و پژوهش» پایه ششم ابتدایی براساس شاخص‌های کارآفرینی [آرائه مقاله]. اولین همایش علمی پژوهشی علوم تربیتی و روان‌شناسی آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی ایران، تهران.
- حسینی، افضل‌السادات (۱۳۷۸). ماهیت خلاقیت و شیوه‌های پرورش آن. مشهد: شرکت به‌نشر.
- خاتمی، علی؛ و شاه‌حسینی، حامد (۱۳۹۱). وضعیت شاخص‌های کارآفرینی در بین دانش‌آموزان شاخه‌های نظری، فنی و حرفه‌ای و کار دانش. تحقیقات مدیریت آموزشی، ۱(۴)، ۹۵-۱۱۶.
- دهقان‌پور، آزاده؛ مرعشی، سید منصور؛ اکبری، اعظم؛ و ربیهای، فاطمه (۱۳۹۰). بررسی کتب درسی تعلیمات اجتماعی دوره ابتدایی از منظر میزان توجه به کارآفرینی [آرائه مقاله]. اولین کنفرانس دانشجویی کارآفرینی کشور، تهران.
- دیانی، محمدحسین (۱۳۸۷). روش‌های تحقیق در کتابداری. مشهد: کتابخانه رایانه‌ای.
- رادبخش، ناهید؛ محمدی‌فر، محمدعلی؛ و کیان‌ارثی، فرحناز (۱۳۹۲). اثربخشی بازی و قصه‌گویی بر افزایش خلاقیت کودکان. فصلنامه ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی، ۲(۴)، ۱۷۷-۱۹۵.
- رحمتی، زهرا (۱۳۸۷). بررسی کاربرد هنر در سرگرمی‌های خلاقانه کودکان [پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد]. دانشگاه تربیت مدرس.
- سعیدی‌کیا، مهدی (۱۳۹۲). اصول و مبانی کارآفرینی. تهران: انتشارات کیا.
- سلیمی، حسین (۱۳۸۸). استفاده از داستان برای پرورش اندیشیدن، تعلیم و تربیت استثنایی، ۸(۹۸ و ۹۹)، ۳۶-۴۴.
- شهشهانی، محمدحسن (۱۳۸۷). کارآفرینی: ایجاد، پایش و رشد کسب‌وکار. کرج: دُر دانش بهمن.
- صمدآقایی، جلیل (۱۳۷۸). سازمان‌های کارآفرین. تهران: مرکز آموزش مدیریت دولتی.

ظهیرالدینی، مینوسادات؛ و حسن‌زاده، محمد (۱۳۹۹). ارزیابی وضعیت کارآفرینی ایران براساس گزارشات دیده‌بان جهانی کارآفرینی و مؤسسه جهانی کارآفرینی و توسعه طی چهار سال اخیر. فصلنامه علمی تخصصی رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، ۶۹-۵۶، (۱۳)۴.

علیمیری، مصطفی؛ عربیون، ابوالقاسم؛ و لاری، امیر (۱۳۹۰). تحلیل محتوای کتاب‌های مدل آموزش کارآفرینی KAB از بُعد میزان توجه به نگرش کارآفرینانه. ماهنامه کار و جامعه، (۱۳۶)، ۸۰-۶۵.

فروزش، سمیه (۱۳۹۴). بررسی توجه به مهارت‌های تفکر خلاق در کتاب‌های داستان گروه سنی (ج) براساس مؤلفه‌های تفکر خلاق گیلفورد [پایان‌نامه کارشناسی ارشد]. دانشگاه فردوسی مشهد.

فیشر، رابرت (۱۳۸۸). داستان‌هایی برای شروع تفکر (لیلا لطفی‌پور، مترجم). اهواز: تاراوا. (نشر اثر اصلی ۱۹۹۹)

قایی، زهره (۱۳۷۷). کتاب‌های مصور و کتاب‌های تصویری کودکان، کتاب ماه کودک و نوجوان، (۱۱ و ۱۲)، ۱۱-۱۹.

کروزه، اوتو (۱۴۰۰). فن و هنر داستان‌نویسی: چگونه زندگی را در زبان بیان کنیم (پیمان کی‌فرخی، مترجم). تهران: اختران. (نشر اثر اصلی ۲۰۰۲)

کوراتکو، دونالد؛ و حاجتس، ریچارد (۱۳۸۳). نگرش معاصر بر کارآفرینی (ابراهیم عامل محرابی و محسن تبرایی، مترجمان). مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد. (نشر اثر اصلی ۲۰۰۱)

محمدی قشلاق، پرپوش (۱۳۹۶). تحلیل محتوای کتب کار و فناوری از لحاظ انعکاس مؤلفه‌های کارآفرینی (جامعه آماری: پایه‌های هفتم، هشتم و نهم دوره متوسطه اول - پایه دهم دوره متوسطه دوم). تحقیقات مدیریت آموزشی، ۸(۳۲)، ۹۵-۱۰۹.

محمدی کمرسخ، حکیمه (۱۳۸۹). بررسی میزان برخورداری کتاب‌های فارسی دوره راهنمایی از مؤلفه‌های خلاقیت [پایان‌نامه کارشناسی ارشد]. دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت.

محمدی، مهدی (۱۳۹۲). تحقیقات تحلیل محتوا در ادبیات کودکان و نوجوانان ایران از سال ۱۳۵۳-۱۳۹۰. تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ۹(۱) (پیاپی ۷۲)، ۱۱۱-۱۳۳.

موهانراج، وی. ام. (۱۳۸۸). خدمات کتابخانه‌ای برای کودکان (حسن کیانی و پریشانیکوکار، مترجمان). تهران: چاپار: دبیزش. (نشر اثر اصلی ۲۰۰۴)

میرصادقی، جمال (۱۳۸۵). اثر فعالیت‌های هنری بر افزایش خلاقیت کودکان دبستانی. تهران: دانشگاه علامه طباطبائی.

نادر، امیری، صبا؛ دل‌انگیزان، سهراب؛ و جعفری، حبیب (۱۳۹۴). الگوسازی مفهومی تأثیر مؤلفه‌های آموزش کارآفرینی بر نگرش هنرجویان به کسب‌وکار در هنرستان‌های کار دانش. نشریه مطالعات کارآفرینی و توسعه پایدار کشاورزی، ۲(۲)، ۱۷-۳۴.

واثقی، بهنام (۱۳۹۰). تحلیل محتوای کتاب درس کارآفرینی سال اول دبیرستان (دوره کار دانش) و نظر سنجی از معلمان استان اردبیل از منظر ویژگی‌های کارآفرینی [پایان‌نامه کارشناسی ارشد]. دانشگاه خوارزمی.

همتی، اسماعیل (۱۳۸۹). تمرین خلاقیت. تهران: انتشارات قطره.

References

Aghamohamadi, J. (2020). Development of entrepreneurial personality traits: analysis of the content of the entrepreneurship workshop and production book from the perspective of the reflection of entrepreneurial personality traits. *Development Strategy*, 57(15), 183-204. (in Persian)

Ahmadi, G. A., & Fazaeli Far, Z. (2013). Content analysis of the books of vocational training of middle school program based on entrepreneurship components. *Journal of Entrepreneurship Development*, 6(1), 165-183. (in Persian)

Ahmadpoor Daryani, M. (2014). *Entrepreneurship*. Tehran: Sakoo. (in Persian)

Ahmadpoor Daryani, M., & Moghimi, M. (2018). *The basics of entrepreneurship*. Tehran: Faraandish. (in Persian)

Akbari, K. (2008). *Entrepreneurship development*. Tehran: University Jihad Publications Organization. (in Persian)

Alimiri, M., Arabioun, A., & Lari, A. (2011). Content analysis of KAB entrepreneurship education model books from the dimension of attention to entrepreneurial attitude. *Work and Society Monthly*, (136), 65-80.

Amjadi, Z., & Parirokh, M. (2007). Story, as a tool to help children and teenagers to deal with problems. *Children and Adolescents Literature*, 47(1), 49-68. (in Persian)

- Araști, Z., Ghoddosi, S., & Bagheri, A. (2017). The effect of entrepreneurship education by storytelling on entrepreneurial attitude of primary school students. *Journal of Entrepreneurship Development*, 9(4), 593-612. (in Persian)
- Athayde, R. (2009). Measuring enterprise potential in young people. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 33(2), 481-500. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2009.00300.x>
- Axelsson, K., Hagglund, S., & Sandberg, A. (2015). Entrepreneurial learning in education: Preschool as a take-off for the entrepreneurial self. *Journal of Education and Training*, 2(2), 40-58. <https://doi.org/10.5296/jet.v2i2.7350>
- Dakoumi, A. H., & Abdelwahed, Y. (2014). Is entrepreneurship for you? Effects of storytelling on entrepreneurial intention. *Intentional. Journal of Business and Management*, 9(9), 176- 192. <https://doi.org/10.5539/ijbm.v9n9p176>
- Dayani, M. (2008). *Research methods in librarianship*. Mashhad: Computer Library. (in Persian)
- Decker, W. H., Calo, T. J., & Weer, C. H. (2012). Affiliation motivation and interest in entrepreneurial careers. *Journal of Managerial Psychology*, 27(3), 302-320. <https://doi.org/10.1108/02683941211205835>
- Dehghan Poor, A., Marashi, S. M., Akbari, A., & Rabihavi, F. (2011). *Examining elementary school social studies textbooks from the point of view of attention to entrepreneurship* [Paper presentation] at the First Student Conference of Entrepreneurship, Tehran. (in Persian)
- Fisher, R. (2014). *First stories for thinking* (L. Lotfipour, Trans.). Ahvaz: Tarava. (Original work published 1999) (in Persian)
- Forozesh, S. (2016). *Reviews according to creative thinking skills in storybooks based on age group (c) thinking component guildford* [Unpublished master's thesis]. Ferdowsi University of Mashhad. (in Persian)
- Gatewood, R. D., Field, H. S., & Barrick, M. (2011). *Human resource selection*, 7th ed. Mason, OH: South Western: Cengage Learning.
- Ghayini, Z. (1998). Children illustrated and picture books. *Ketab-e-Mah*, (11-12), 11-19. (in Persian)
- Gürol, Y., & Atsan, N. (2006). Entrepreneurial characteristics among university students: Some insights for entrepreneurship education and training in Turkey. *Journal of Education and Training*, 48(1), 25-38. <https://doi.org/10.1108/00400910610645716>
- Gutierrez Zepeda, P. A. (2015). *Exploring relationships between entrepreneurship education and students' entrepreneurial intentions: A mixed method study of entrepreneurial pedagogies at Chilean Universities* [Doctoral dissertation, Portland State University].
- Güven, S. (2009). New primary education course programmers and entrepreneurship. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 1(1), 265-270. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2009.01.048>
- Habibi, Z. (2018). Farsi books curriculum content analysis of primary school based on elements of entrepreneurship [Unpublished master's thesis]. University of Birjand. (in Persian)
- Hasani, K., Yousefi, N., & Saediyan, A. (2015). *Analysis of the content of the workbook "thinking and research" of the sixth grade based on entrepreneurship indicators* [Paper Presentation]. The First Scientific Research Conference of Educational Sciences and Psychology of Social and Cultural harms in Iran, Tehran. (in Persian)
- Hemmati, E. (2010). *Creativity exercise*. Tehran: Nashreghatreh. (in Persian)
- Hermann, R. R., & Bossle, M. B. (2020). Bringing an entrepreneurial focus to sustainability education: A teaching framework based on content analysis. *Journal of Cleaner Production*, 246, 119038. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.119038>
- Hoseini, A. (1999). *The nature of creativity and its cultivation methods*. Mashhad: Behnashr Publishing Company. (in Persian)
- Jabbari, D., & Radad, I. (2019). Study into the narrative elements in the children books of the age group c

- published during 2010-2015. *Research on Information Science and Public Libraries*, 25(1), 117-152. (in Persian)
- Jafari Harandi, R. (2019). Assessment of content of business and technology textbooks ninth grade the amount of attention to the concepts of entrepreneurship. *Curriculum Planning*, 16(2), 48-63. (in Persian)
- Jafari Moghadam, S., & Fakharzadeh, H. (2012). Development of entrepreneurial attitude in textbooks (case study: Persian primary school books). *Journal of Entrepreneurship Development*, 3(11), 47-66. (in Persian)
- Johansson, A. W. (2004). Narrating the Entrepreneur. *International Small Business Journal*, 22(3), 273-293. <https://doi.org/10.1177/0266242604042379>
- Jowkar, H. R., & Barani, H. (2017). Creativity in culture and art books in the first secondary high school: A content analysis. *Art Roshd Magazine*, 15(1), 22-29. (in Persian)
- Kayacan, K., & Ozluleci, M. (2021). An analysis of the seventh-grade science textbook in terms of science, engineering and entrepreneurship applications. *Journal of Qualitative Research in Education*, (27), 319-345. <https://doi.org/10.14689/enad.27.1>
- Khatami, A., & Shah Hosseini, H. (2012). The status of entrepreneurship indexes between high school and vocational school students. *The Study of Educational Management*, 1(4), 95-116. (in Persian)
- Kruse, O. (2020). Kunst und technik des erzählens: wie sie das leben zur sprache bringen (P. Kay Farrokhi, Trans.). Tehran: Akhtaran. (Original work published 2001) (in Persian)
- Kuratko, D., & Hodgetts, R. (2005). *Entrepreneurship: A contemporary approach* (E. Amel Mehrabi & M. Tebarai, Trans.). Mashhad: Ferdowsi University of Mashhad. (Original work published 2001) (in Persian)
- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personnel Psychology*, 28(4), 563-575. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.1975.tb01393.x>
- McClelland, D. C. (1961). *The achieving society*. New Jersey: Van Nostrand Company. <https://doi.org/10.1037/14359-000>
- Mirsadeghi, J. (2006). *The effect of artistic activities on increasing the creativity of primary school children*. Tehran: Allameh Tabatabai University. (in Persian)
- Mohammadi, H. (2010). *The analysis amount of existing of creativity component in persian books* [Unpublished master's thesis]. Islamic Azad University of Marvdasht branch. (in Persian)
- Mohammadi, M. (2013). Iranian children and young adult's literature, 1974-2011. *Research on Information Science and Public Libraries*, 19(1), 111-133. (in Persian)
- Mohammadi Gheshlagh, P. (2017). Analysis of the content of work books and technology in terms of reflection of entrepreneurship components (statistical society: 7th, 8th and 9th grade secondary schools – 10th grade secondary school). *Educational Administration Research*, 8(32), 95-109. (in Persian)
- Mohanraj, V. M. (2009).
- Mónico, L., Carvalho, C., Nejati, S., Arraya, M., & Parreira, P. (2021). Entrepreneurship education and its influence on higher education students' entrepreneurial intentions and motivation in Portugal. *BAR-Brazilian Administration Review*, 18(3), e190088. <https://doi.org/10.1590/1807-7692bar2021190088>
- Naderi, N., Amiri, S., Delangizan, S., & Jafari, H. (2015). Creation conceptual model for the impact of entrepreneurship education components on trainee's attitude towards business in kar-danesh conservatories. *Journal of Studies in Entrepreneurship and Sustainable Agricultural Development*, 2(2), 17-34. (in Persian)
- Neneh, B. N. (2011). *The impact of entrepreneurial characteristics and business practices on the long term survival of small and medium enterprises (SMEs)* [Doctoral dissertation, University of the Free State].

- Ozgeldi, M., & Esen, Y. (2012). Analysis of mathematical tasks in Turkish elementary school mathematics textbooks. *Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 2277–2281. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.03.322>
- Pardakhtchi, H., & Shafizade, H. (2011). *An introduction to organizational entrepreneurship*. Tehran: Arsbaran Publications. (in Persian)
- Pereira, C. B. L. A. (2014). *Entrepreneurial attitudes and motivations of children: An exploratory study* [Master's thesis, Universidade do Porto Porto].
- Peterman, N. E., & Kennedy, J. (2003). Enterprise education: Influencing students' perceptions of entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 28(2), 129–144. <https://doi.org/10.1046/j.1540-6520.2003.00035.x>
- Rad Bakhsh, N., Mohammadi Far, M. A., & Kian Ersi, F. (2013). Comparing the effectiveness of play and storytelling on increasing children's creativity. *Journal of Innovation and Creativity in Human Science*, 4(2), 177-195. (in Persian)
- Rahmati, Z. (2008). *Investigating the use of art in children's creative entertainment* [Unpublished master's thesis]. Tarbiat Modares University. (in Persian)
- Raposo, M., & do Paço, A. (2011). Entrepreneurship education: Relationship between education and entrepreneurial activity. *Psicothema*, 23(3), 453-457.
- Robinson, P. B., Stimpson, D. V., Huefner, J. C., & Hunt, H. K. (1991). An attitude approach to the prediction of entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 15(4), 13-32. <https://doi.org/10.1177/104225879101500405>
- Saeidi Kia, M. (2012). *Principles and basics of entrepreneurship*. Tehran: Kia Publications. (in Persian)
- Salimi, H. (2009). Using stories to develop thinking. *Journal of Exceptional Education*, 8(98-99), 36-44. (in Persian)
- Samad Aghaei, J. (1999). *Entrepreneurial organizations*. Tehran: Public Administration Training Center. (in Persian)
- Scott, W. A. (1955). Reliability of content analysis: The case of nominal scaling. *Public Opinion Quarterly*, 19(3), 321-325. <https://doi.org/10.1086/266577>
- Shahshahani, M. H. (2008). *Entrepreneurship: creating, monitoring and development of business*. Karaj: Dore Danesh Bahman. (in Persian)
- Singer, S., Amoros, J.E., & Arreola, D.M. (2014). *Global entrepreneurship monitor, global report*. <https://www.gemconsortium.org/file/open?fileId=49079>
- Torrance, E. P. (2014). *Creativity* (H. Ghasemzadeh, Trans.). Tehran: New World Publication. (in Persian)
- Vaseghi, B. (2011). Content analysis of the entrepreneurship textbook of the first year of high school and a survey of teachers in ardabil province from the perspective of entrepreneurial characteristics [Unpublished master's thesis]. Khwarazmi University. (in Persian)
- Zahir Aldini, M. S., & Hasan Zadeh, M. (2020). Assessing the state of entrepreneurship in Iran based on the reports of the global entrepreneurship Monitoring and the global institute for entrepreneurship and development during the last four years. *Journal of New Research Approaches in Management and Accounting*, 4(37), 56-69. (in Persian)
- Zhang, H., & Zhang, Y. (2013). Psychological characteristics of entrepreneurship of college students in China. *Journal of Psychology*, 4(3), 159-164. <https://doi.org/10.4236/psych.2013.43023>